

بررسی فون پرندگان پناهگاه حیات وحش عباس آباد در استان اصفهان (سال ۱۳۹۳)

- مهدی جلالپور: اداره حفاظت محیط زیست شهرستان نایین، اداره کل حفات محیط زیست استان اصفهان، ایران
- ویدا حجتی*: گروه زیست شناسی، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران، کد پستی: ۳۶۷۱۶۳۹۹۹۸

تاریخ دریافت: اردیبهشت ۱۳۹۵ تاریخ پذیرش: شهریور ۱۳۹۵

چکیده

پناهگاه حیات وحش عباس آباد یکی از بکرترین و دست نخورده ترین زیست بوم های کویری کشور محسوب می شود که با مساحت ۳۰۰ هزار هکتار در شرق استان اصفهان و در حوزه استحفاظی شهرستان نایین و خور و بیابانک واقع شده است. پژوهش حاضر از دی ماه ۱۳۹۲ تا دی ماه ۱۳۹۳ در این منطقه صورت گرفت. شناسایی پرندگان براساس پرواز، رنگ، اندازه، رفتار و صدا با استفاده از دوربین های دوچشمی ۸×۳۰ روسی، دوربین دوچشمی ۷×۴۲ صالیران، دوربین عکاسی دیجیتال d۹۰ به همراه لنز تله ۳۰۰-۱۰۰ و تجربیات با ارزش محیط بانان منطقه انجام شد. براساس نتایج به دست آمده ۱۳۹ گونه شناسایی شد. شصت و پنج گونه متعلق به راسته گنجشک سانان (Passeriforms)، بیست گونه متعلق به راسته شاهین سانان (Falconiformes)، یازده گونه متعلق به راسته آبچلیک سانان (Charadriiforms)، هفت گونه متعلق به راسته کبوترسانان (Columbiformes)، پنج گونه متعلق به راسته غازسانان (Anseriforms)، پنج گونه متعلق به راسته لک لک سانان (Ciconiiforms)، چهار گونه متعلق به راسته سبز قبا سانان (Coraciiformes)، پنج گونه متعلق به راسته جغد سانان (Strigiforms)، سه گونه متعلق به راسته ماکیان سانان (Galliformes)، سه گونه متعلق به راسته پلیکان سانان (Pelecaniforms)، دو گونه متعلق به راسته درنا سانان (Gruiforms)، سه گونه متعلق به راسته پرستو سانان (Apodiforms)، سه گونه متعلق به راسته کشیم سانان (Podicipediforms)، دو گونه متعلق به راسته شبگرد سانان (Caprimulgiformes)، و یک گونه هم متعلق به راسته کوکوسانان (Cuculiformes) می باشند. در این پناهگاه بیشترین فراوانی گونه ها مربوط به راسته گنجشک سانان می باشد.

کلمات کلیدی: پرندگان، پناهگاه حیات وحش عباس آباد، شهرستان نایین، استان اصفهان

مقدمه

نیازشان از بین رفته و حتی در بسیاری از مناطق حفاظت شده نسل بسیاری از گونه‌ها در خطر انقراض قرار بگیرد (غلامحسینی و همکاران، ۱۳۸۸). اغلب مطالعات فونستیک پرندگان ایران به پرندگان آبی و کنار آبی مربوط می‌شود که از آن جمله می‌توان به بررسی تغییرات ماهانه تنوع و تراکم پرندگان آبی و کنار آبی به منظور مدیریت تالاب‌های بین‌المللی سلکه و سیاه کشیم (بهروزی‌راد و همکاران، ۱۳۸۱) شناسایی و مقایسه فصلی تنوع و تراکم پرندگان آبی تالاب‌های بین‌المللی کلاهی و تیاب در تنگه هرمز (بهروزی‌راد و حسن‌زاده کیایی، ۱۳۸۷) شناسایی پرندگان پارک ملی بوجاق کیشهر (عاشوری و همکاران، ۱۳۸۷) و بررسی تنوع گونه‌های پرندگان آبی و کنار آبی زمستان‌گذران در تالاب‌های آلاگل، آماغل، آجیکل و گمیشان (گلشاهی و همکاران، ۱۳۸۸) اشاره کرد. برخلاف مطالعات متعدد در ارتباط با پرندگان آبی و کنار آبی مطالعات اندکی در ارتباط با پرندگان خشکی‌زی ایران در دسترس است. که از آن جمله می‌توان به شناسایی پرندگان پارک ملی خجیر و سرخه حصار (بهروزی‌راد و دیانی، ۱۳۶۶) و شناسایی و بررسی فون پرندگان در فضای سبز ناحیه شهری اوین تهران و مقایسه آن با فون پرندگان در دهه ۱۳۵۰ شمسی (خالقی‌زاده، ۱۳۸۲) شناسایی فون پرندگان پارک ملی ساریگل در شمال شرق ایران (محمدی و همکاران، ۱۳۹۳). بررسی برای شناسایی فون پرندگان در مسجدسلیمان (بهروزی‌راد و همکاران، ۱۳۹۲)، بررسی بر روی شناسایی پرندگان استان مرکزی (بهروزی‌راد و همکاران، ۱۳۷۹) بررسی فون خزندگان و پرندگان پناهگاه حیات وحش عباس آباد در استان اصفهان (اکبری و همکاران، ۱۳۸۹) اشاره کرد با توجه به دانش اندک موجود در ارتباط با پرندگان کویر ایران و همچنین پرندگان خشکی‌زی مطالعه و بررسی فون پرندگان پناهگاه حیات وحش عباس آباد را می‌توان گامی در جهت شناخت پرندگان کویر ایران دانست.

مواد و روش‌ها

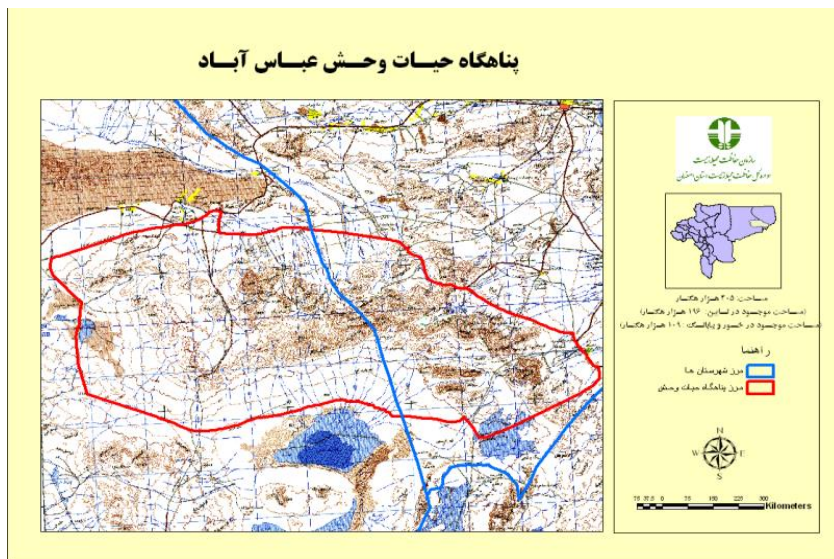
عباس آباد یکی از جدیدترین مناطق حفاظت شده و یکی از بکرترین و دست نخورده‌ترین زیست‌بوم‌های کویری کشور است که در سال ۱۳۸۴ به‌عنوان منطقه شکار ممنوع و در سال ۱۳۸۸ به‌عنوان پناهگاه حیات وحش ارتقا سطح یافته است. این منطقه با وسعت ۳۰۰ هزار هکتار در ۱۸۰ کیلومتری شرق نایین در نیمه شرقی استان اصفهان و در بخش مرکزی ایران و در حوزه شهرستان‌های نایین و خور واقع شده است. مرز غربی این منطقه از کیلومتر ۹۰ جاده نایین چوپانان آغاز گردیده و به سمت شرق ادامه یافته و تا کلوت دو شاخ بیاضه کشیده شده است. این منطقه ما بین طول جغرافیایی ۵۳ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۵۵ درجه و ۰۸ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۳۳

پرندگان بخش عمده مهره‌داران ایران را تشکیل می‌دهند و در سطح وسیعی از مناطق خشک و بیابانی، نواحی جنگلی، سواحل جزیره، دریاچه و سایر نقاط کشور پراکنده‌اند. تنوع رنگ، شکل، رفتار، آواز و کثرت آن‌ها به‌حدی است که نمودی شایسته از زیبایی طبیعت می‌باشند. به‌رغم تلاش و تحقیقات بشر برای شناخت این گروه، رازهای ناگشوده بسیاری از دیدگاه بیولوژی و رفتارشناسی و غیره باقی مانده است (هایل‌مقدم، ۱۳۷۲). پرندگان بخش عمده مهره‌داران کشور را تشکیل می‌دهند. پرندگان در سطح وسیعی از مناطق خشک و بیابانی، نواحی جنگلی، سواحل، جزایر، دریاچه‌ها، و سایر نقاط کشور پراکنده‌اند. نقش انکارناپذیر پرندگان به‌عنوان شاخص‌های زیستی و نشانگرهای آبی تغییرات محیطی به مطالعات مربوط به این رده جانوری در سال‌های اخیر رونق خاصی بخشیده است (اسکات و همکاران، ۱۳۵۴). کشور ایران اگرچه از نظر بوم‌شناختی در منطقه خشک جهان قرار گرفته است و بخش اعظم آن را مناطق خشک و نیمه‌خشک تشکیل می‌دهد، اما به‌هیچ‌وجه چهره یکنواختی ندارد. تنوع سیما و منظر کشور ایران، قبل از هر چیز مدیون تضادهای اقلیمی، دامنه تغییرات ارتفاعی و موقعیت جغرافیایی آن است. کشور ایران به‌دلیل موقعیت جغرافیایی منحصر به‌فرد خود دارای تنوع قابل توجهی از پرندگان با خاستگاه جغرافیایی متفاوت است. به‌طوری‌که در تلافی سه منطقه جانوری پالئارکتیک، اورینتال، اتیوپیا قرار گرفته است و سهم عمده‌ای از فون پرندگان جهان را به‌خود اختصاص می‌دهد (فیروز، ۱۳۸۷). کشور ایران هم‌چنین با دارا بودن ناحیه‌های مهم برای پرندگان بومی، زمستان‌گذران و جوجه‌آور بهاره و تابستانه، رتبه اول را در منطقه خاورمیانه به‌خود اختصاص داده است و بر این اساس به عنوان یک مکان کلیدی در منطقه مذکور تلقی می‌شود (فیروز، ۱۳۸۷). بحث تنوع زیستی امروزه از موضوعات بسیار مهم در زمینه حفاظت از حیات وحش است. حفظ گونه‌ها، استمرار و تداوم اکوسیستم‌ها که ضامن بقای محیط زیست می‌باشد ایجاب می‌کند نسبت به شناسایی گونه‌ها، زیستگاه‌های آن‌ها و هم‌چنین بررسی نوسانات جمعیت گونه‌ها براساس روش‌های علمی اقدام شود تا بتوان از تغییرات صورت گرفته مطلع و روش‌های مناسب را جهت کنترل به کار گرفت (Mori و همکاران، ۲۰۱۰). بنابراین حفظ حیات وحش که یکی از شاخص‌های زیستی اکوسیستم‌ها و یکی از معیارهای مهم تنوع زیستی محسوب می‌شود. مستلزم شناخت گونه‌ها، ارتباط گونه‌ها با یکدیگر و با زیستگاه‌شان می‌باشد. عدم شناخت کافی از جانوران و اهمیت آن‌ها در حفظ تنوع زیستی و تاثیرات متقابل‌شان بر محیط، موجب شده تا در بسیاری از مناطق برخی از گونه‌های جانوری و زیستگاه مورد

حفاظت محیط زیست شهرستان ناین، ۱۳۹۳). در این منطقه هیچ گونه تالاب و یا رودخانه دائمی وجود ندارد و شناسایی پرندگان آبی و کنار آبی در کنار آبگیرهای ایجاد شده از سیلاب‌های فصلی و حضور این پرندگان در کنار استخرها و یا جوی‌های آب روان در مزارع موجود در منطقه صورت گرفت. به‌عنوان مثال در تاریخ ۱۳/۰۷/۱۳۹۳ تعدادی قوی کنگ در زمین‌های زراعی مشغول استراحت بودند که تصویر برداری از آن‌ها با موفق انجام شد. این مطالعه به مدت یک سال از دی ماه ۹۲ تا دی ماه ۹۳ در پناهگاه حیات وحش عباس آباد انجام شد. شناسایی پرندگان در عرصه براساس نحوه پرواز، شکل ظاهری، رنگ‌آمیزی، پر و بال نوع رفتار و صدای خاص گونه و با استفاده از کتاب‌های مختلف راهنمای صحرایی پرندگان، و راهنمای پرندگان ایران (Porter و همکاران، ۲۰۱۰؛ Svensson و همکاران، ۲۰۱۰؛ منصور، ۱۳۸۷) صورت گرفت و در موارد مشکوک از گونه عکس گرفته شد و سپس با استفاده از کلیدهای شناسایی و یا با نظرات افراد با تجربه شناسایی شدند. جهت مشاهده پرندگان، بخصوص گنجک سانان از دوربین دو چشمی ۸×۳۰ روسی و دوربین ۷×۴۲ صایران و دوربین عکاسی دیجیتال نیکون d۹۰ به همراه لنز تله ۳۰۰-۱۰۰ و در بعضی مواقع از کومه استتار برای شناسایی دقیق‌تر، استفاده شد.

درجه ۱۱ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۴۴ دقیقه شمالی واقع شده است (شکل ۱). اقلیم این منطقه خشک، سرد و بیابانی می‌باشد (اداره حفاظت محیط زیست شهرستان ناین، ۱۳۹۳؛ اکبری و جلالپور، ۱۳۹۲). پناهگاه حیات وحش عباس آباد به‌لحاظ تنوع ساختار پستی و بلندی دارای چشم انداز متنوع نظیر تپه ماهورها، نواحی صخره‌ای و کوهستان‌های مرتفع و دشت‌ها است که گونه‌های گیاهی و جانوری متنوعی را در خود جای داده است. در این تحقیق با توجه به وسعت و توپوگرافی منطقه و زمان مطالعه، حدود ۲۵ درصد از منطقه پوشش داده شد. با توجه به آشنایی کامل محیطبانان به منطقه سعی شد از تجربیات آن‌ها برای مشاهدات پرندگان و مسیرهای عبوری استفاده شود. در فصل تابستان با توجه به کمبود آب در منطقه و گرمای شدید سعی شد که اطراف چشمه سارهای طبیعی و آب انبارهای تعبیه شده در منطقه، پایش مشاهده و شمارش صورت بگیرد. متوسط مدت زمان حضور در منطقه دو روز در هفته و در مجموع ۱۱۰ روز در سال بود. که متناسب با وضعیت توپوگرافی و شرایط جوی منطقه مسیرها به‌صورت پیاده یا با استفاده از ماشین شاسی بلند و یا موتورسیکلت تریل قوی حدود ۱۵ درصد منطقه طی شد. با توجه به موقعیت منطقه در کویر مرکزی ایران بعضی از پرندگان مهاجر در مسیر مهاجرت خود این منطقه را جهت استراحت و تجدید قوا انتخاب می‌کردند (اداره

شکل ۱: موقعیت پناهگاه حیات وحش عباس آباد در مرکز ایران همراه با وضعیت پستی و بلندی منطقه

گونه متعلق به راسته شاهین‌سانان (Falconiformes)، ۱۱ گونه متعلق به راسته آبچلیک‌سانان (Charadriiformes)، ۷ گونه متعلق به راسته کبوترسانان (Columbiformes)، ۵ گونه متعلق به راسته غازسانان (Ciconiiformes)، ۵ گونه متعلق به راسته لک‌سانان (Ciconiiformes)، ۴ گونه متعلق به راسته سبزه‌سانان (Coraciiformes)، ۵ گونه متعلق

نتایج

طی این تحقیق در پناهگاه حیات وحش عباس آباد تعداد ۱۳۹ گونه شناسایی شد که در جدول ۱ معرفی شده‌اند. براساس نتایج به‌دست آمده ۶۵ گونه متعلق به راسته گنجشک‌سانان (Passeriformes)، ۲۰

به راسته کشیم‌سانان (Podicipediforms)، ۲ گونه متعلق به راسته شبرگردسانان (Caprimulgiformes) و ۱ گونه هم متعلق به راسته کوکوسانان (Cuculiformes) می‌باشد (تمامی تصاویر در پناهگاه حیات وحش عباس آباد توسط مهدی جلالپور گرفته شده است).

شکل ۳: لانه فعال دل‌بچه

ساعت ۱۱:۳۰ مورخ ۹۳/۰۲/۱۸

به راسته جغدسانان (Strigiforms)، ۳ گونه متعلق به راسته ماکیان سانان (Galliformes)، ۳ گونه متعلق به راسته پلیکان‌سانان (Pelecaniforms)، ۲ گونه متعلق به راسته درناسانان (Gruiforms)، سه گونه متعلق به راسته پرستوسانان (Apodiforms)، ۳ گونه متعلق

شکل ۲: مگس: گیر راه راه

ساعت ۰۷:۳۰ مورخ ۹۳/۰۷/۲۲

شکل ۵: عقاب شاهی

ساعت ۱۴:۰۵ مورخ ۹۳/۰۸/۱۵

شکل ۴: لانه عقاب طلایی

ساعت ۱۶:۴۵ مورخ ۹۳/۱۰/۱۱

شکل ۷: سهره جنگلی

ساعت ۱۵:۰۰ مورخ ۹۳/۱۰/۲۵

شکل ۶: صعوه ابروسفید

ساعت ۰۹:۳۰ مورخ ۹۳/۰۷/۱۷

شکل ۹: سبز قبا

ساعت ۱۰:۰۰ مورخ ۹۳/۰۴/۰۸

شکل ۸: سنگ چشم خاکستری

ساعت ۱۸:۳۰ مورخ ۹۳/۰۳/۱۴

شکل ۱۱: زرده پرسر سیاه

ساعت ۱۴:۰۰ مورخ ۹۳/۰۲/۱۳

شکل ۱۰: سارگپه پابلند

ساعت ۱۶:۳۰ مورخ ۹۳/۰۸/۱۸

شکل ۱۳: دم چتری

ساعت ۰۸:۴۵ مورخ ۹۳/۰۲/۱۱

شکل ۱۲: زاغ بور

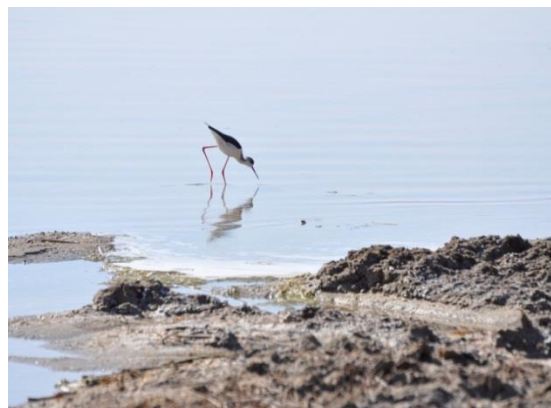
ساعت ۰۷:۳۰ مورخ ۹۳/۰۶/۱۹

شکل ۱۵: جلچله کوهی

ساعت ۰۳:۱۰ مورخ ۹۳/۰۲/۰۵

شکل ۱۴: چوپ پا

ساعت ۰۹:۰۰ مورخ ۹۳/۱۲/۱۵

شکل ۱۷: جوجه هوبره

ساعت ۰۷:۰۰ مورخ ۹۳/۰۲/۲۲

شکل ۱۶: چک

ساعت ۱۶:۰۰ مورخ ۹۳/۰۹/۲۵

شکل ۱۹: جوجه سنگ چشم

ساعت ۱۷:۰۰ مورخ ۹۳/۰۷/۲۸

شکل ۱۸: جوجه‌های کبک

ساعت ۱۰:۳۰ مورخ ۹۳/۰۱/۱۵

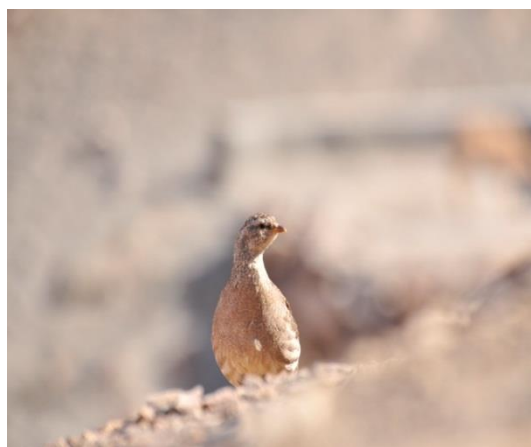
شکل ۲۳: استتار جوجه های باقرقره گندمی

ساعت ۱۲:۰۰ مورخ ۹۳/۰۶/۱۵

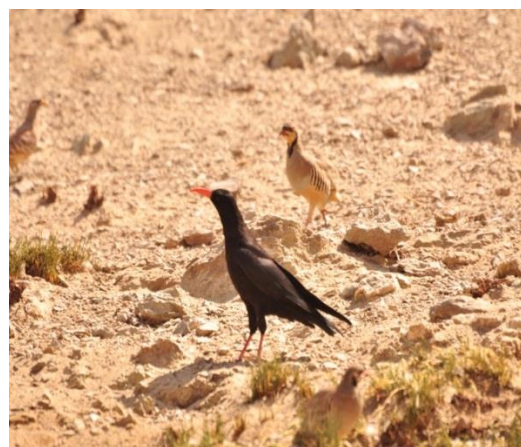
شکل ۲۲: باقرقره گندمی و جوجه هایش

ساعت ۱۱:۳۰ مورخ ۹۳/۰۶/۱۵

۲۵: تیهو

ساعت ۱۰:۰۰ مورخ ۱۳۹۳/۰۳/۰۵

۲۴: زاغ نوک سرخ

ساعت ۰۸:۰۰ مورخ ۹۳/۰۵/۱۵

۲۷: کبوتر چاهی

ساعت ۰۸:۱۰ مورخ ۱۳۹۳/۰۵/۲۹

۲۶: قوی گنگ

ساعت ۱۶:۳۰ مورخ ۹۳/۰۷/۱۳

جدول ۱: پرندگان شناسایی شده در پناهگاه حیات وحش عباس آباد (دی ماه ۹۲ لغایت دی ماه ۹۳)

ردیف	نام فارسی	اسم علمی	نام راسته	وضعیت
۱	چکاوک هدهدی	<i>Alaemon alaudipes</i>	Passeriforms	مقیم
۲	چکاوک گندمزار	<i>Melanocorypha calandra</i>	Passeriforms	مقیم
۳	چکاوک سر دم سیاه	<i>Ammomanes cincturus</i>	Passeriforms	مقیم
۴	چکاوک بیابانی	<i>Ammomanes deserti</i>	Passeriforms	مقیم
۵	چکاوک کوچک	<i>Calandrella rufescens</i>	Passeriforms	مقیم
۶	چکاوک کاکلی	<i>Galerida cristata</i>	Passeriforms	مقیم
۷	چکاوک آسمانی	<i>Aluda arvensis</i>	Passeriforms	مقیم
۸	چلچله کوهی (شکل ۱۵)	<i>Hirundo rupestris</i>	Passeriforms	مقیم
۹	چلچله بیابانی	<i>Hirundo obsoleta</i>	Passeriforms	مقیم
۱۰	پرستو	<i>Hirundo rustica</i>	Passeriforms	مقیم
۱۱	چلچله دمگاه حنایی	<i>Hirundo daurica</i>	Passeriforms	موقت
۱۲	دم جنبانک شکم زرد	<i>Motacilla flava</i>	Passeriforms	مقیم
۱۳	دم جنبانک خاکستری	<i>Motacilla cinerea</i>	Passeriforms	مقیم
۱۴	دم جنبانک ابلق	<i>Motacilla alba</i>	Passeriforms	مقیم
۱۵	سنگ چشم دم سرخ	<i>Lanius isabellinus</i>	Passeriforms	مقیم
۱۶	سنگ چشم خاکستری کوچک	<i>Lanius minor</i>	Passeriforms	مقیم
۱۷	سنگ چشم خاکستری (شکل ۸ و ۱۹)	<i>Lanius excubitor</i>	Passeriforms	مقیم
۱۸	سنگ چشم سرحنایی	<i>Lanius senator</i>	Passeriforms	مقیم
۱۹	الیکایی	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Passeriforms	مقیم
۲۰	صعوه ابرو سفید (شکل ۶)	<i>Prunella ocularis</i>	Passeriforms	موقت
۲۱	سینه سرخ	<i>Erithacus rubecula</i>	Passeriforms	مقیم
۲۲	بلبل	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Passeriforms	مقیم
۲۳	سینه سرخ ایرانی	<i>Irania gutturalis</i>	Passeriforms	موقت
۲۴	دم چتری (شکل ۱۳)	<i>Cercotrichas galactotes</i>	Passeriforms	مقیم
۲۵	دم سرخ معمولی	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Passeriforms	مقیم
۲۶	دم سرخ سیاه	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Passeriforms	مقیم
۲۷	چک (شکل ۱۶)	<i>Saxicola torquatus</i>	Passeriforms	موقت
۲۸	چک چک ابلق	<i>Saxicola caprata</i>	Passeriforms	موقت
۲۹	چک چک	<i>Oenanthe pleschanka</i>	Passeriforms	مقیم
۳۰	چک چک ابلق جنوبی	<i>Oenanthe lugens</i>	Passeriforms	موقت
۳۱	چک چک سیاه شکم سفید	<i>Oenanthe alboniger</i>	Passeriforms	مقیم
۳۲	چک چک بیابانی	<i>Oenanthe deserti</i>	Passeriforms	مقیم
۳۳	طرقه کوهی	<i>Monticola saxatilis</i>	Passeriforms	موقت
۳۴	توکای باغی	<i>Turdus philomelos</i>	Passeriforms	موقت
۳۵	سسک درختی کوچک	<i>Hippolais caligata</i>	Passeriforms	مقیم
۳۶	سسک درختی بزرگ	<i>Hippolais languida</i>	Passeriforms	مقیم
۳۷	سسک درختی زرد	<i>Hippolais icterina</i>	Passeriforms	مقیم
۳۸	سسک سبز	<i>Phylloscopus nitidus</i>	Passeriforms	مقیم
۳۹	سسک سر سیاه	<i>Sylvia atricapilla</i>	Passeriforms	موقت
۴۰	سسک بیابانی	<i>Sylvia nana</i>	Passeriforms	مقیم

ردیف	نام فارسی	اسم علمی	نام راسته	وضعیت
۴۱	مگس گیر راه راه (شکل ۲)	<i>Muscicapa striata</i>	Passeriforms	موقت
۴۲	کمر کولی کوچک	<i>Sitta neumayer</i>	Passeriforms	موقت
۴۳	کمر کولی بزرگ	<i>Sitta tephronata</i>	Passeriforms	موقت
۴۴	زرده پر مزرعه	<i>Emberiza calandra</i>	Passeriforms	موقت
۴۵	زرده پر خاکستری	<i>Emberiza citrinella</i>	Passeriforms	موقت
۴۶	زرده پر کوهی	<i>Emberiza cia</i>	Passeriforms	موقت
۴۷	زرده پر سر سیاه (شکل ۱۱)	<i>Emberiza melanocephala</i>	Passeriforms	موقت
۴۸	سهره جنگلی (شکل ۷)	<i>Fringilla coelebs</i>	Passeriforms	موقت
۴۹	سهره سرخ	<i>Carduelis cannabina</i>	Passeriforms	مقیم
۵۰	سهره صورتی	<i>Rhodopechys githagina</i>	Passeriforms	موقت
۵۱	سهره خاکی	<i>Rhodospiza obsoleta</i>	Passeriforms	مقیم
۵۲	سهره گلی	<i>Carpodacus erythrinus</i>	Passeriforms	موقت
۵۳	گنجشک خانگی	<i>Passer domesticus</i>	Passeriforms	مقیم
۵۴	گنجشک تاغی	<i>Passer ammodendri</i>	Passeriforms	مقیم
۵۵	گنجشک خاکی	<i>Petronia brachydactyla</i>	Passeriforms	مقیم
۵۶	گنجشک بیابانی	<i>Passer simplex</i>	Passeriforms	مقیم
۵۷	گنجشک سینه سیاه	<i>Passer hispaniolensis</i>	Passeriforms	مقیم
۵۸	سار	<i>Sturnus vulgaris</i>	Passeriforms	موقت
۵۹	پری شاهرخ	<i>Oriolus oriolus</i>	Passeriforms	موقت
۶۰	زاغی	<i>Pica pica</i>	Passeriforms	مقیم
۶۱	زاغ بور (شکل ۱۲)	<i>Podoces pleskei</i>	Passeriforms	مقیم
۶۲	کلاغ نوک سرخ (شکل ۲۴)	<i>Pyrhocorax pyrrhocorax</i>	Passeriforms	مقیم
۶۳	کلاغ ابلق	<i>Corvus corone</i>	Passeriforms	مقیم
۶۴	غراب	<i>Corvus corax</i>	Passeriforms	مقیم
۶۵	زنبور خور معمولی	<i>Merops persicus</i>	Coraciiforms	موقت
۶۶	زنبور خور گلو خرمایی	<i>Merops apiaaster</i>	Coraciiforms	موقت
۶۷	سبز قبا (شکل ۹)	<i>Coracias garrulus</i>	Coraciiforms	موقت
۶۸	هدهد	<i>Upupa epos</i>	Coraciiforms	مقیم
۶۹	پرستو دودی	<i>Apus pallidus</i>	Apodiforms	موقت
۷۰	پرستو	<i>Apus apus</i>	Apodiforms	موقت
۷۱	پرستو شکم سفید	<i>Tachymarptis mella</i>	Apodiforms	موقت
۷۲	شبگرد معمولی	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Caprimulgiforms	مقیم
۷۳	شبگرد بلوچی	<i>Caprimulgus maharattensis</i>	Caprimulgiforms	مقیم
۷۴	جغد انبار	<i>Tyto alba</i>	Strigiforms	موقت
۷۵	جغد کوچک (شکل ۲۰)	<i>Athene noctua</i>	Strigiforms	مقیم
۷۶	شاه بوف	<i>Bubo bubo</i>	Strigiforms	مقیم
۷۷	جغد شاخدار	Long-eared owl	Strigiforms	مقیم
۷۸	مرغ حق	<i>Otus scops</i>	Strigiforms	مقیم
۷۹	باقرقره شکم بلوطی	<i>Pterocles alchata</i>	Columbiforms	مقیم
۸۰	باقرقره شکم سیاه	<i>Pterocles orientalis</i>	Columbiforms	مقیم
۸۱	باقرقره گندمی (شکل ۲۳ و ۲۲)	<i>Pterocles coronatus</i>	Columbiforms	مقیم

ردیف	نام فارسی	اسم علمی	نام راسته	وضعیت
۸۲	کبوتر چاهی (شکل ۲۷)	<i>Columba livia</i>	Columbiforms	مقیم
۸۳	قمری معمولی	<i>Streptopelia turtur</i>	Columbiforms	مقیم
۸۴	قمری خانگی	<i>Streptopelia sen</i>	Columbiforms	مقیم
۸۵	یا کریم	<i>Streptopelia dacaocto</i>	Columbiforms	مقیم
۸۶	چوپ پا (شکل ۱۴)	<i>Himantopus himantopus</i>	Charadriiformes	موقت
۸۷	خروس کولی	<i>Vanellus vanellus</i>	Charadriiformes	موقت
۸۸	سلیم طوقی	<i>Charadrius hiaticula</i>	Charadriiformes	موقت
۸۹	سلیم طوقی کوچک	<i>Charadrius dubius</i>	Charadriiformes	موقت
۹۰	سلیم کوچک	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Charadriiformes	موقت
۹۱	آیچلیک تک زی	<i>Tringa ochropus</i>	Charadriiformes	موقت
۹۲	فالاروپ بلوطی	<i>Phalaropus fulicarius</i>	Charadriiformes	موقت
۹۳	پا شلک بزرگ	<i>Gallinago media</i>	Charadriiformes	موقت
۹۴	پا شلک معمولی	<i>Gallinago gallinago</i>	Charadriiformes	موقت
۹۵	چاق لق	<i>Burhinus oedicnemus</i>	Charadriiformes	موقت
۹۶	پرستو دریایی معمولی	<i>Sterna hirundo</i>	Charadriiformes	موقت
۹۷	چنگر	<i>Fulica atra</i>	Gruiformes	موقت
۹۸	هوبره (VU) (شکل ۱۷)	<i>Chlamydotis undulata</i>	Gruiformes	مقیم
۹۹	تیپو (شکل ۲۵)	<i>Ammoperdix griseogularis</i>	Galliformes	مقیم
۱۰۰	کبک (شکل ۱۸)	<i>Alectoris chukar</i>	Galliformes	مقیم
۱۰۱	بلدرچین	<i>Coturnix coturnix</i>	Galliformes	مقیم
۱۰۲	کورکور	<i>Milvus migrans</i>	Falconiforms	موقت
۱۰۳	کرکس سیاه	<i>Aegypius monachus</i>	Falconiforms	موقت
۱۰۴	کرکس	<i>Gyps fulvus</i>	Falconiforms	موقت
۱۰۵	سارگپه	<i>Buteo buteo</i>	Falconiforms	مقیم
۱۰۶	سارگپه پا بلند (شکل ۱۰)	<i>Buteo rufinus</i>	Falconiforms	مقیم
۱۰۷	سنقر خاکستری	<i>Circus cyaneus</i>	Falconiforms	موقت
۱۰۸	سنقر گندمزار	<i>Circus pygargus</i>	Falconiforms	موقت
۱۰۹	قرقی	<i>Accipiter nisus</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۰	پیغو	<i>Accipiter brevipes</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۱	پیغو کوچک	<i>Accipiter badius</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۲	عقاب دشتی	<i>Aquila rapax</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۳	عقاب صحرائی	<i>Aquila nipalensis</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۴	عقاب طلایی (شکل ۴)	<i>Aquila chrysaetos</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۵	دلپچه کوچک	<i>Falco naumanni</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۶	دلپچه (شکل ۳)	<i>Falco tinnunculus</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۷	شاهین	<i>Falco peregrinus</i>	Falconiforms	مقیم
۱۱۸	بحری	<i>Falco pelegrinoides</i>	Falconiforms	موقت
۱۱۹	بالابان (EN)	<i>Falco cherrug</i>	Falconiforms	موقت
۱۲۰	قوی گنگ (شکل ۲۶)	<i>Cygnus olor</i>	Anseriforms	موقت
۱۲۱	قوی فریاد کش	<i>Cygnus cygnus</i>	Anseriforms	موقت
۱۲۲	غاز خاکستری	<i>Anser anser</i>	Anseriforms	موقت

ردیف	نام فارسی	اسم علمی	نام راسته	وضعیت
۱۲۳	خوتکا	<i>Anas crecca</i>	Anseriforms	موقت
۱۲۴	اردک سر سبز	<i>Anas platyrhynchos</i>	Anseriforms	موقت
۱۲۵	حواصیل خاکستری	<i>Ardea cinerea</i>	Ciconiiformes	موقت
۱۲۶	اگرت کوچک	<i>Egretta garzetta</i>	Ciconiiformes	موقت
۱۲۷	گاو چرانک	<i>Bubulcus ibis</i>	Ciconiiformes	موقت
۱۲۸	بوتیمار کوچک	<i>Lxobrychus minutus</i>	Ciconiiformes	موقت
۱۲۹	بوتیمار	<i>Botaurus stellaris</i>	Ciconiiformes	موقت
۱۳۰	پلیکان پا خاکستری (VU)	<i>Pelicanus crispus</i>	Pelecaniforms	موقت
۱۳۱	باکلان	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Pelecaniforms	موقت
۱۳۲	باکلان کوچک	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Pelecaniforms	موقت
۱۳۳	کشیم کوچک	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Podicipedidae	موقت
۱۳۴	کشیم گردن سیاه	<i>Podiceps nigricollis</i>	Podicipedidae	موقت
۱۳۵	کشیم بزرگ	<i>Podiceps cristatus</i>	Podicipedidae	موقت
۱۳۶	کوکو	<i>Cuculus canorus</i>	Cuculiforms	موقت
۱۳۷	عقاب شاهی (شکل ۵)	<i>Aquila Heliaca</i>	Falconiformes	موقت
۱۳۸	ترمتای (شکل ۲۱)	<i>Falco chicquera</i>	Falconiformes	موقت
۱۳۹	سک سک جنبان	<i>Scotocerca inquieta</i>	Passeriformes	موقت

بحث

در این مطالعه که طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۲ انجام شد، ۱۳۹ گونه مشاهده و گزارش شد ولی در تحقیق قبلی که طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۸۵ صورت گرفت، حدود ۱۴۱ گونه شناسایی شده بود (اکبری و همکاران، ۱۳۸۹). در این تحقیق چندین گونه جدید به لیست پرندگان قلی منطقه اضافه شد که در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲: گونه‌های اضافه شده به لیست پرندگان پناهگاه حیات وحش عباس آباد

ردیف	نام فارسی	نام علمی	تاریخ مشاهده
۱	چک	<i>Saxicola torquatus</i>	۹۳/۰۸/۱۵
۲	جغد انبار	<i>Tyto alba</i>	۹۳/۰۵/۰۳
۳	کشیم گردن سیاه	<i>Podiceps nigrocollis</i>	۹۳/۱۰/۱۷
۴	کشیم بزرگ	<i>Major podiceps</i>	۹۳/۱۰/۱۸

چندین گونه هم مانند دارکوب، جغد کوچک خالدار، سار صورتی، تنجه، آنقوت، اردک سرخنایی و اردک ارده‌ای در تحقیق قبل وجود دارد (اکبری و همکاران، ۱۳۸۹) که در لیست مشاهدات جدید وجود ندارد. تغییر در حضور و با عدم حضور گونه‌ها را می‌توان به خاطر خشکسالی‌های پی‌درپی، تخریب زیستگاه، افزایش شکارچیان دانست. پرندگان به دلیل این که موجودات انتخاب‌گر در نوع زیستگاه خود بوده

و حساسیت زیادی به ساختار پوشش گیاهی دارند می‌توانند به‌عنوان نمایه مناسب، برای سنجش کیفیت زیستگاه مورد استفاده قرار بگیرند (اکبری و جلالپور، ۱۳۹۲). پناهگاه حیات وحش عباس آباد یکی از زیست‌بوم‌های کویری به‌شمار می‌رود که با توجه به موقعیت جغرافیایی آن در مرکز ایران و شرایط اقلیمی کویری، از تنوع منحصر به فرد برخوردار است. حضور پرندگان شکاری در این منطقه تضمین‌کننده سلامت و پویایی اکوسیستم و چرخه‌های غذایی و هم‌چنین پویایی سایر اجتماعات جانوری مانند پستانداران کوچک چنه است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۳). این منطقه یکی از بهترین زیستگاه زادآوری هوبره در کشور می‌باشد و خوشبختانه جمعیت خوبی از این گونه را در خود جای داده است (اکبری و همکاران، ۱۳۸۹) که این امر می‌تواند برای مدیران و برنامه‌ریزان حفاظت در استان اصفهان سودمند باشد و آن‌ها را برای اتخاذ تدابیری جهت حفاظت موفق از زیستگاه‌های زادآور این گونه‌های ارزشمند یاری کند. اخیراً به‌منظور حفاظت بهتر و مقابله با خشکسالی‌ها و حفظ تنوع جانوران و پرندگان، احداث آبشخورهای متعدد و نصب تابلوهای هشداردهنده در پناهگاه حیات وحش عباس آباد به بهره‌برداری رسیده است. هم‌چنین احتمال وجود گونه‌های بیش‌تر در منطقه وجود دارد. موارد زیر به‌عنوان پیشنهاد ارائه می‌گردد:

- بررسی اثر پرندگان شکاری و سایر عوامل محیطی بر میزان تغییر جمعیت پرندگان پناهگاه.

- مطالعه بروی تنوع، تراکم و پراکنش پرندگان جوجه آور .

۸. بهروزی‌راد، ب. و دبانی، ا.، ۱۳۶۶. پرندگان پارک ملی خجیر و سرخه حصار تهران. سازمان حفاظت محیط زیست.
۹. خالقی‌زاده‌رستمی، ا.، ۱۳۸۲. شناسایی و بررسی فون پرندگان در فضای سبز ناحیه شهری اوین تهران و مقایسه آن با فون پرندگان در دهه ۱۳۵۰ شمسی، مجله علوم محیطی. شماره ۲، صفحات ۱۸ تا ۳۰.

۱۰. عاشوری، ع.؛ نظامی، ش. و زلفی‌نژاد، ک.، ۱۳۸۷. شناسایی پرندگان پارک ملی بوجاق کياشهر. مجله محیط شناسی. سال ۳۴، شماره ۴۶، صفحات ۱۰۱ تا ۱۱۲.

۱۱. غلامحسینی، ع. و اسماعیلی، ح.، ۱۳۸۸. بررسی مهره‌داران هم زیستگاه با خرس قهوه‌ایی در استان فارس در راستای برنامه‌ریزی و مدیریت بهتر این گونه. فصلنامه علوم‌زیستی دانشگاه زنجان. صفحات ۱۷ تا ۲۸.

۱۲. فیروز، ا.، ۱۳۷۸. حیات وحش ایران. مرکز نشر دانشگاهی تهران. ۴۹۱ صفحه.

۱۳. گزارشات اداره حفاظت محیط زیست شهرستان نایین، ۱۳۹۳.

۱۴. گلشاهی، ا.؛ همامی، م. ر. و خلیلی‌پور، ا.، ۱۳۸۸. بررسی تنوع گونه ای پرندگان آبی و کنار آبی زمستان گذارن در تالاب های آلاگل، آجی‌گل و گمیشان. مجله تالاب. شماره ۱، صفحات ۱۸ تا ۳۲.

۱۵. محمدی، ع.؛ کفاش، ا.؛ یوسفی، م. و تقدیسی، م.، ۱۳۹۳. شناسایی فون پرندگان پارک ملی ساریگل در شمال شرق ایران، فصلنامه زیست‌شناسی جانوری. سال ۷، شماره ۱، صفحات ۹۳ تا ۹۹.

۱۶. منصور، ج.، ۱۳۸۷. راهنمای پرندگان ایران، انتشارات فرزانه. ۵۱۳ صفحه.

۱۷. هایل‌مقدم، ک.، ۱۳۷۲. آشنایی با پرندگان شهری. فصلنامه علمی فضای سبز. انتشارات سازمان پارک‌ها و فضای سبز تهران. شماره ۳، صفحات ۴۶ تا ۶۶.

۱۸. Mori, Y.N.; Sodhi, S.; Kawanishi, S. and Amagishi, S.Y., ۲۰۰۱. The effect of human disturbance and flock composition on the flight distances of water Flow species. Journal of Ethology. Vol. ۱۹, pp: ۱۱۵-۱۱۹.

۱۹. Porter, R.F. and Spinal, S., ۲۰۱۰. Field Guide to the birds of the Middle East. T. and A. Poyser, London. ۴۶۰ p.

۲۰. Svensson, L.; Mullarney, K. and Zettersrom, D., ۲۰۱۰. Collins Bird Guide: The Most Complete Guide to the Birds of Britain and Europe. Harper Collins Ltd. ۴۴۸ p.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از زحمات مهندس حمید ظهراپی، مهندس مرتضی جمشیدیان، دکتر باقر نظامی، دکتر کیامرزی، مهندس سولماز رفیع، مهندس حسین اکبری و از محیط‌بانان زحمتکش منطقه آقایان مجید ملکپور، علیرضا رضایی، محسن رضایی، وحید امیریان، غلامرضا طاهر، مجید طاهری، ابوالقاسم فیروزی و محمدرضا حلوانی که در انجام این پژوهش یاری نمودند، قدردانی به‌عمل می‌آید.

منابع

۱. اسکات، د.؛ مروج‌همدانی، ح. و ادهمی، ع.، ۱۳۵۴. پرندگان ایران. انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست. تهران. ۴۰۴ صفحه.
۲. اکبری، ح. و جلالپور، م.، ۱۳۹۲. آشنایی با زیستگاه‌های یوزپلنگ آسیایی. سازمان حفاظت محیط زیست و پروژه یوزپلنگ آسیایی. ۱۶۸ صفحه.
۳. اکبری، ح.؛ جلالپور، م.؛ حجتی، و. و گل‌محمدی، م.ص.، ۱۳۸۹. بررسی فون خزندگان و پرندگان پناهگاه حیات وحش عباس آباد نایین در استان اصفهان. فصلنامه زیست‌شناسی جانوری. سال ۳، شماره ۲، صفحات ۱ تا ۱۲.
۴. بهروزی‌راد، ب. و حسن‌زاده‌کیایی، ب.، ۱۳۸۷. شناسایی و مقایسه فصلی تنوع و تراکم پرندگان آبی تالاب‌های بین‌المللی کلاهی و تیاب در تنگه هرمز. مجله علوم محیطی. سال ۵، شماره ۳، صفحات ۱۱۳ تا ۱۲۶.
۵. بهروزی‌راد، ب.؛ راسخ، ع. و لجمیری، ز.، ۱۳۹۲. بررسی برای شناسایی پرندگان در مسجد سلیمان. مطالعه موردی پارک جنگلی بی‌بیان. دومین همایش ملی حفاظت و برنامه‌ریزی محیط زیست.
۶. بهروزی‌راد، ب.؛ ریاحی‌بختیاری، ع. و خالقی‌زاده، ا.، ۱۳۸۱. بررسی تغییرات ماهانه تنوع و تراکم پرندگان آبی و کنار آبی به منظور مدیریت تالاب‌های بین‌المللی سلکه و سیاه‌کشیم (کلاس اسپند). مجله محیط شناسی. شماره ۳۳، صفحات ۲۱ تا ۲۹.
۷. بهروزی‌راد، ب.؛ شریعت‌زاده، س.م.ع. و حمیدیان، ن.، ۱۳۷۹. بررسی بر روی شناسایی (فون) پرندگان استان مرکزی. مجله محیط شناسی. شماره ۲۶، صفحات ۱۳ تا ۲۳.

